

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих
актів України щодо врегулювання питань формування прожиткового
мінімуму та створення передумов для його підвищення»
(реєстр. № 13469 від 11.07.2025)*

Анотація. В інформаційній довідці проаналізовано зміст законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань формування прожиткового мінімуму та створення передумов для його підвищення» (реєстр. № 13469 від 11.07.2025) та надано пропозиції щодо його вдосконалення.

Ключові слова: прожитковий мінімум, адміністративний збір, штрафні санкції, штрафна ставка, ставка адміністративного збору.

Вступ. Прожитковий мінімум визначається як вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Державні соціальні стандарти й нормативи, до яких віднесено прожитковий мінімум, встановлюються з метою:

- визначення механізмів реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України;
- визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації;
- визначення та обґрунтування розмірів видатків Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів, соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери.

На основі соціальних стандартів визначаються розміри основних соціальних гарантій, а саме мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком, інших видів соціальних виплат і допомоги (стаття 2 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»).

Стаття 2 Закону України «Про прожитковий мінімум» встановлює, що він застосовується для:

- загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм;
- встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям із дітьми, допомоги по безробіттю, а також стипендій та інших соціальних виплат виходячи з вимог Конституції України та законів України;
- визначення права на призначення соціальної допомоги;
- визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування тощо;

- встановлення величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

- формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Для оцінки рівня життя в регіоні, розроблення та реалізації регіональних соціальних програм, визначення права на призначення соціальної допомоги, що фінансується коштом місцевих бюджетів, органами місцевого самоврядування може затверджуватися регіональний прожитковий мінімум, не нижчий від встановленого відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум».

Водночас низка законодавчих актів України використовує прожитковий мінімум для розрахунку штрафних санкцій та зборів, що не відповідає його правовій природі та соціальному призначенню.

Основна частина. Основною метою проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань формування прожиткового мінімуму та створення передумов для його підвищення» (реєстр. № 13469 від 11.07.2025) є розмежування соціального та фінансово-розрахункового значення прожиткового мінімуму шляхом запровадження чітко визначеної ставки як нової одиниці розрахунку штрафів і зборів.

Для досягнення цієї мети законопроектом пропонується внести зміни до низки законодавчих актів України, які передбачають застосування та розміри штрафних санкцій та зборів, і запровадити нові поняття: «штрафна ставка» – для розрахунку штрафів, та «ставка адміністративного збору» – для розрахунку відповідних зборів.

Величини ставок, що запроваджуються, пропонується встановлювати в законі про Державний бюджет України на відповідний рік за поданням Кабінету Міністрів України.

Концептуально погоджуючись із необхідністю нівелювання фінансово-розрахункового значення прожиткового мінімуму для встановлення розмірів штрафів і зборів, необхідно звернути увагу на такі аспекти.

По-перше, статтею 40 Бюджетного кодексу України чітко визначено предмет регулювання Закону про Державний бюджет України. Зокрема, в такому Законі встановлюються розмір мінімальної заробітної плати на відповідний бюджетний період та розмір прожиткового мінімуму на відповідний бюджетний період у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо – для основних соціальних і демографічних груп населення, тобто державні соціальні стандарти. Водночас Бюджетним кодексом України не передбачено встановлення в Законі про Державний бюджет України штрафної ставки та ставки адміністративного збору.

З метою уникнення колізій та на виконання вимог частини четвертої статті 34 Закону України «Про правотворчу діяльність» автори законопроекту мали б одночасно з ним подати законопроект про внесення відповідних змін до статті 40 Бюджетного кодексу України.

По-друге, для досягнення мети проекту Закону України необхідним вбачається застосування комплексного підходу – адже навіть після прийняття проекту в запропонованому вигляді в низці законодавчих актів України

прожитковий мінімум і надалі буде застосовуватися при розрахунку штрафів та адміністративних зборів. Так, стаття 46 Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку» встановлює відповідальність у сфері надання будівельної продукції на ринку в розмірі ста двадцяти шести прожиткових мінімумів для працездатних осіб¹.

За своєю правовою природою до адміністративних зборів, що вираховуються у прожиткових мінімумах, належать, зокрема:

№ п/п	Назва послуги (дозвільного документа)	Правова норма, що передбачає плату за послугу
1.	Видача або продовження дії дозволів, передбачених Законом України «Про зайнятість населення»	Стаття 42 ⁴ Закону України «Про зайнятість населення» ²
2.	Видача свідоцтва про уповноваження	Стаття 18 ¹ Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» ³
3.	Видача ліцензії	Стаття 14 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ⁴
4.	Оновлення інформації в Реєстрі уповноважених фітосанітарних лабораторій	Стаття 13-3 Закону України «Про карантин рослин» ⁵
5.	Послуга з видачі (переоформлення) фітосанітарного сертифіката	Підпункт 3 пункт 1-2 розділу IX Закону України «Про карантин рослин»
6.	Видача, обмін та поновлення кваліфікаційних документів членів палубної команди судна внутрішнього плавання, спеціальних дозволів капітанів (судноводіїв)	Стаття 30 Закону України «Про внутрішній водний транспорт» ⁶
7.	Реєстрація або тимчасова реєстрація судна у Судновій книзі України, виключення або тимчасове виключення судна з Суднової книги України	Стаття 36 Закону України «Про внутрішній водний транспорт»
8.	Видача міжнародного посвідчення на право управління прогулянковим судном	Стаття 41 Закону України «Про внутрішній водний транспорт»
9.	Видача посвідчення річкового лоцмана	Стаття 48 Закону України «Про внутрішній водний транспорт»
10.	Реєстрація судна під Державним Прапором України	Стаття 27 Кодексу торговельного мореплавства України ⁷
11.	Видача свідоцтва про мінімальний склад	Стаття 38 Кодексу торговельного

¹ Про надання будівельної продукції на ринку : Закон України від 2 вересня 2020 року № 850-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-20#Text>

² Про зайнятість населення : Закон України від 5 липня 2012 року № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

³ Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 5 червня 2014 року № 1314-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18#Text>

⁴ Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

⁵ Про карантин рослин : Закон України від 30 червня 1993 року № 3348-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text>

⁶ Про внутрішній водний транспорт : Закон України від 3 грудня 2020 року № 1054-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1054-20#Text>

⁷ Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23 травня 1995 року № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>

	екіпажу	мореплавства України
12.	Видача дозволу на використання отруйної хімічної продукції	Стаття 49 Закону України «Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією» ⁸

Доцільним видається також обчислення судового збору на основі ставки адміністративного збору. На нашу думку, також варто розглянути питання обчислення державного мита, виходячи із такої ставки, особливо з огляду на те, що деякі ставки державного мита настільки несуттєві, що справляння таких сум втрачає економічну доцільність (зокрема у сфері реєстрації актів цивільного стану).

Увагу слід звернути й на такі законодавчі акти, як Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»⁹ (стаття 58) та Земельний кодекс України¹⁰ (стаття 135), де обчислення певних величин, не пов'язаних із соціальними стандартами, також здійснюється із застосуванням прожиткового мінімуму. Подальший глибший аналіз чинного законодавства може доповнити наведений перелік.

Слід також звернути увагу на те, що назва законопроекту – «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань формування прожиткового мінімуму та створення передумов для його підвищення» – не відображає його фактичного змісту, оскільки в ньому взагалі не йдеться про формування прожиткового мінімуму. По суті, проект Закону України має на меті приведення окремих законів України у відповідність до Закону України «Про прожитковий мінімум».

Висновки. Урахування у проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань формування прожиткового мінімуму та створення передумов для його підвищення» наданих пропозицій та застосування більш комплексного підходу дозволить уникнути законодавчих колізій та забезпечить його відповідність законам України «Про прожитковий мінімум» та «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

⁸ Про забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2804-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2804-20#Text>

⁹ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

¹⁰ Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>